



КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

Бх. № 443/25  
Дата 16.08.2024

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ  
МИНИСТЕРСТВО НА ПРАВОСЪДИЕТО

16.8.2024 г.

X 10-00-7/24/16.08.2024

Signed by: Albena Yordanova Angelova

На Ваш № 330/05.06.2024 г.

к. д. № 15/2024 г.

ДО  
КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД  
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

С Т А Н О В И Щ Е

ОТ

МАРИЯ ПАВЛОВА – МИНИСТЪР НА ПРАВОСЪДИЕТО  
ПО КОНСТИТУЦИОННО ДЕЛО № 15/2024 г.

УВАЖАЕМА ГОСПОЖО ПРЕДСЕДАТЕЛ,  
УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

С определение на Конституционния съд (КС) от 4 юни 2024 г. съм конституирана като заинтересована страна по конституционно дело № 15 за 2024 г., образувано на 15 април 2024 г. по искане на Общото събрание на Наказателната колегия на Върховния касационен съд на Република България за установяване на противоконституционност на разпоредбите на чл. 280, ал. 5 от Наказателния кодекс (обн., ДВ, бр. 26 от 1968 г., посл. изм. и доп., бр. 42 от 2024 г.) (НК) и чл. 343, ал. 5 НК – изцяло, чл. 281, ал. 4 НК – в частта „или се налага глоба в размер на пазарната стойност на превозното средство

в лева, ако не е негова собственост“ и чл. 343б, ал. 5 – в частта „а когато деецът не е собственик – да присъди равностойността му“, като противоречащи на чл. 4, ал. 1, на чл. 5, ал. 3 и на чл. 6, ал. 2 от Конституцията на Република България.

В искането на Върховния касационен съд се твърди, че е налице противоречие на горесцитираните разпоредби с чл. 4, ал. 1, чл. 5, ал. 3 и чл. 6, ал. 2 от Конституцията на Република България.

Конституционният съд на основание чл. 149, ал. 1, т. 2 от Конституцията във връзка с чл. 19, ал. 1 от Закона за Конституционен съд (ЗКС), с посоченото по-горе определение е допуснал искането на Общото събрание на Наказателната колегия на Върховния касационен съд за разглеждане по същество.

В качеството ми на конституирана по делото страна и в определения 30-дневен срок изразявам следното становище по предмета на делото:

#### **1. Относно чл. 280, ал. 5 и чл. 281, ал. 4 НК:**

В разпоредбата на чл. 280, ал. 5 НК законодателят е предвидил, че „превозното средство се отнема в полза на държавата, ако е собственост на дееца или се налага глоба в размер на пазарната стойност на превозното средство в лева, когато не е негова собственост“. На първо място, най-вероятно в разпоредбата на чл. 280, ал. 5 НК се касае за допуснатата техническа грешка, тъй като същата препраща към чл. 280, ал. 2, т. 5 НК, който изначално не предвижда транспортно средство като елемент от състава на престъплението, вместо към ал. 2, т. 4, където във фактическия състав на престъплението е предвидено използването на моторно, въздухоплавателно или друго транспортно средство. Налице е липса на взаимна обвързаност между ал. 5 на чл. 280 и т. 5 на чл. 280, ал. 2 НК, което води до невъзможността разпоредбата да бъде прилагана. Според изискванията на чл. 39, ал. 3 от Указ № 883 от 1974 г. за прилагане на Закона за нормативните актове, препращане към разпоредби не се допуска, ако води до неяснота на текста.

На следващо място, в разпоредбата е предвидено заплащането на имуществена санкция „глоба“ в размер на пазарната стойност на превозното средство в лева, когато то не е собственост на извършителя. Глобата обаче е имуществено наказание, предвидено в чл. 37, ал. 1, т. 4 НК и уредено в чл. 47 НК, където е предвидено, че тя се съобразява с имотното състояние, с доходите и семейните задължения на дееца, като при определяне на нейния размер се прилагат и разпоредбите на глава пета НК. Неясната правна природа на предвидената „санкция“ и липсата на съответствие с разпоредбите от Общата част на НК прави разпоредбата неясна, което налага нейното

прецизиране, тъй като изискванията на чл. 36, ал. 1 от Указ № 883 от 1974 г. за прилагане на Закона за нормативните актове, предвиждат разпоредбите на нормативните актове да се формулират кратко, точно и ясно. В този смисъл, оспорената разпоредба не отговаря на изискванията за определеност и предвидимост на закона. Принципът на законност изисква наказателноправните норми да бъдат достатъчно ясни, предвидими и достъпни, за да се позволи на правните субекти, ако е необходимо, да разберат за кои действия и бездействия се предвижда наказателна отговорност. Това изискване ще бъде удовлетворено винаги когато гражданите могат да извлекат от съдържанието на наказателната норма какво им е забранено, както и какво ще бъде наказанието, ако нарушат закона (Решение № 13 от 2022 г. на КС по к. д. № 8/2022 г.).

Освен това, коментираната „глоба“ е предвидена като алтернатива на отнемането на средството за извършване на престъплението в полза на държавата, което по силата на чл. 53, ал. 1, буква „а“ НК следва да бъде отнето. Но това отнемане не е наказание, макар и уредено в глава четвърта със заглавие „Наказание“, Раздел II, озаглавен „Видове наказания“. Става въпрос за два различни по своята правна природа правни институти, което предполага неяснота при прилагането на тези разпоредби, тъй като е използвано наименованието глоба.

По отношение на оспорената разпоредба на чл. 281, ал. 4 НК, в частта „или се налага глоба в размер на пазарната стойност на превозното средство в лева, ако не е негова собственост“, могат да бъдат изтъкнати идентични аргументи с изложените по-горе от настоящото изложение, въпреки че замисълът на законодателя е бил по-ефективно да се противодейства на засиления през този период трафик на мигранти и случаите на пътнотранспортни произшествия с участие на моторни превозни средства превозващи мигранти, в резултат на които загинаха служители на реда от Република България.

## **2. Относно чл. 343, ал. 5 НК:**

Темата с пътния травматизъм и подобряването на безопасността на движението по пътищата в Република България е тема с изключително висока обществена значимост. Измененията в оспорените разпоредби бяха насочени към противодействие на зачестилите случаи на управление на превозни средства под въздействие на алкохол и/или наркотични вещества, увеличаване на броя на загиналите и ранените в пътнотранспортните произшествия, което от своя страна наложи необходимостта от предприемане на законодателни промени, които да имат възпиращ ефект, да поправят

и превъзпитат извършителите на тези престъпления към спазване законите и да се въздейства предупредително върху членовете на цялото общество.

В периода на приемането на разпоредбите почти ежедневно обществото беше информирано с репортажи за станали пътнотранспортни произшествия, завършили с трагичен край и имащи тежки последици. Драстичните случаи на управление на моторни превозни средства след употреба на алкохол, на наркотични вещества или техни аналози или с превишена скорост, или когато деецът е избягал от местопроизшествието, показаха необходимостта от промени в законодателството, които да имат възпиращ ефект и засилване на превенцията по отношение на лицата, извършващи такива престъпления. В тази връзка от народните представители бяха предприети по-строги мерки като адекватен отговор на държавата срещу такива водачи на моторни превозни средства.

В чл. 343, ал. 5 НК законодателят е предвидил, че „в случаите по ал. 3 и 4 съдът може да отнеме в полза на държавата въздухоплавателното средство, моторното превозно средство, плавателния съд или специалната машина, което е послужило за извършване на престъплението и е собственост на дееца, а когато деецът не е собственик - да присъди равностойността му“.

Следва да се има предвид, че в правната теория и съдебната практика при престъпленията по транспорта, които са свързани с управление на превозно средство, същото се смята като елемент от защитените обществени отношения. То е част от престъпния състав, но не и от изпълнителното деяние. Това означава, че превозното средство е предмет на престъплението и не може да бъде едновременно и средство за извършване на същото деяние.

Имайки предвид изложеното за същността на предмета и средството на престъплението, превозното средство не може да бъде отнемано на основание чл. 53, ал. 1, б. „а“ НК (вж. ТР № 2 от 18.12.2013 г. на ВКС по т. д. № 2 от 2013 г., ОСНК).

Съгласно разпоредбата на чл. 53, ал. 1, буква „б“ НК, независимо от наказателната отговорност, се отнемат в полза на държавата вещите, които принадлежат на виновния и са били предмет на умишлено престъпление – в случаите, изрично предвидени в Особената част на НК. Предпоставките за приложение на тази законова разпоредба са най-общо три.

На първо място, необходимо е вещта да принадлежи на виновния. В тази връзка, по отношение на някои предмети на посегателство в Особената част на НК са уредени някои особени разпоредби за отнемане в полза на държавата на предмета на престъплението, които предвиждат отклонения от общите правила по чл. 53, ал. 1,

буква „б” НК, но като специални дерогират приложението на общата разпоредба. Например в посочените в чл. 159, ал. 9, по чл. 172а, ал. 7 и по чл. 172б, ал. 3 НК, субектът на престъплението притежава права различни от правото на собственост, каквото може да упражнява само върху материалния носител на неимущественото благо, а по отношение на други като тези, посочени в чл. 240, ал. 3, чл. 278а, ал. 6 и чл. 278б<sup>1</sup>, ал. 5 НК, правото на собственост не принадлежи на дееца, тъй като се отнася до вещи, собственост на държавата. От това следва, че тази предпоставка не следва да се разглежда като абсолютна, а приоритет следва да има предвиденото в разпоредбите от Особената част на НК. В този смисъл, на отнемане в полза на държавата ще подлежат и вещи, които не са собственост на дееца, ако това е посочено в Особената част на НК. Притежаването им следва да бъде дефинирано по-скоро като упражняване на право на владение, а не на собственост върху вещите.

Втората предпоставка за приложение на института е вещта да е била предмет на умишлено престъпление. В тази си част разпоредбата следва да се тълкува в смисъл, че се касае за деяние, което може да бъде извършено само при форма на вината пряк или евентуален умисъл, без да е абсолютно необходимо деецът да е бил в състояние да формира умисъл въобще, тъй като според чл. 53, ал. 1 НК вещите, посочени в тази разпоредба, се отнемат в полза на държавата независимо от наказателната отговорност на дееца и дали не е налице някоя от предпоставките по чл. 24 от Наказателно-процесуалния кодекс (НПК) да не се образува наказателно производство, а образуваното – да се прекрати.

Третата предпоставка за приложението на института по чл. 53, ал. 1, буква „б” НК е отнемането в полза на държавата на предметът на умишленото престъпление да е предвидено в Особената част на НК. Понастоящем в Особената част на НК са предвидени разпоредби, предвиждащи като допълнителна санкция за осъщественото престъпно поведение да се отнема и предметът на престъплението (чл. 108а, ал. 9, чл. 159, ал. 9, чл. 172а, ал. 7, чл. 172б, ал. 3, чл. 208, ал. 6, чл. 224, ал. 3, чл. 225б, ал. 4, чл. 225в, ал. 5, чл. 233, ал. 4, чл. 234, ал. 3, чл. 234б, ал. 2, чл. 235, ал. 7, чл. 237, ал. 5, чл. 240, ал. 3, чл. 242, ал. 7, чл. 251, ал. 1, чл. 253, ал. 6, чл. 278, ал. 7, чл. 278б<sup>1</sup>, ал. 5, чл. 307а, чл. 327, ал. 5, чл. 339а, ал. 3, чл. 348, чл. 354, ал. 3 и чл. 354а, ал. 6 НК).

В зависимост от това дали се предвижда присъждане на равностойността на предмета на престъплението, ако липсва или е отчужден, разпоредбите биват такива, които не допускат да се присъди равностойността на предмета на посегателство, и други, в които се предвижда да се присъди равностойността на предмета на посегателство, ако към момента на постановяване на съответния правораздавателен акт

липсва или е отчужден. Следователно, като основание за отнемане на предмета на престъплението в полза на държавата следва да се сочи разпоредбата от Особената част на НК, а не тази на чл. 53, ал. 1, буква „б“ НК.

В тази връзка може да се посочи, че не е налице конституционна забрана в Особената част на НК да се въведе от законодателя изключения от общото правило на чл. 53, за което да съществуват основателни причини. В случая това е била пътната обстановка и ръстът на случаите на управление на моторни превозни средства след употреба на алкохол, на наркотични вещества или техни аналози, както и с превишена скорост в населено място. По този начин законодателят е търсил да осигури справедлив баланс между преследваната от закона легитимна цел – борба с тежките пътнотранспортни произшествия, и обхвата и интензитета на държавната намеса при ограничаване на правата на гражданите в обществен интерес. С оглед на изминалото вече време от приемането на обсъжданите разпоредби, към настоящия момент може да се каже, че те дават резултат и допринасят за коригиране на поведението на водачите на моторни превозни средства.

### **3. Относно чл. 343б, ал. 5 НК:**

В действащата разпоредба законодателят е предвидил, че „ В случаите по ал. 1 – 4 съдът отнема в полза на държавата моторното превозно средство, послужило за извършване на престъплението и е собственост на дееца, а когато деецът не е собственик – да присъди равностойността му.“

Престъплението по чл. 343б е умишлено престъпление, с висока степен на обществена опасност, поради което законодателят е предприел необходимите мерки от законодателен характер, като е предвидил съдът да отнема в полза на държавата моторното превозно средство, послужило за извършване на престъплението, и е собственост на дееца, а когато деецът не е собственик – да присъди равностойността му.

И с тази разпоредба законодателят е посочил реакцията на обществото срещу случаите на управление на моторни превозни средства след употреба на алкохол, на наркотични вещества или техни аналози, с превишена скорост или когато деецът е избягал от местопроизшествието. Това е така, защото в тези случаи се стига до най-тежкия и фатален резултат, какъвто е отнемането на човешки живот.

При въвеждане на изискването съдът да отнема в полза на държавата на моторното превозно средство, когато е собственост на водача, или заплащане на равностойността на моторното превозно средство, когато то не е собственост на

извършителя, законодателят е взел предвид опита на други държави-членки на Европейския съюз, където са налице същите или сходни законодателни решения.

С оглед на гореизложеното, намирам, че по отношение на оспорената разпоредба на чл. 280, ал. 5 НК следва да се установи противоконституционност и да се отхвърли искането в останалата му част за установяване на противоконституционност на чл. 281, ал. 4, чл. 343, ал. 5 и чл. 343б, ал. 5 НК.

**С уважение,**

16.8.2024 г.

**X**

---

Мария Павлова  
Министър на правосъдието  
Signed by: Mariya Encheva Pavlova